

Kábítószer fogyasztás a szegregált település(rész)eken

Helyzetkép a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Gyerekesély Programjában dolgozó szakembereinek tapasztalatai alapján a szegregált településeken, településrészekben élők kábítószer fogyasztásáról és a helyi ellátórendszerekről

2019. február

Készítette:

Tóth Judit Nikoletta

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat szakemberei az ország számos szegregált településén, településrészén, az ott működtetett vagy adaptált Jelenlét programja által nem csak a célcsoportjának tekintett lakosság, de a mindazok megvalósítását támogató szakemberek és nem hivatásos segítők mindennapjainak is a részeseivé válnak. Így a személyes és szakmaközi tapasztalataink alapján, segítő tevékenységünk által a látóköreinkbe kerülnek olyan, nagy látenciával rendelkező, komplex problémák is, mint a kábítószeres fogyasztása.

A kábító és pszichoaktív hatású anyagok szegregátumi elterjedésére vonatkozó tapasztalataink sokoldalúak, egy-egy eset vonatkozásában konkrétak, de általánosak is, az azokból kirajzolódó – 2019 februárjában összegyűjtött információk alapján leírt - helyzetkép, a téma érzékenysége, annak lehetséges büntető jogi következményei miatt, és a helyi ellátórendszerekben dolgozók együttműködési szándékától függően is változik.

A szegregátumokra, szegregált településekre vonatkozó tapasztalataink alapján a kábítószeres fogyasztása, mint probléma, különböző mértékű, de országos jelenléttel bír. A legálisan beszerezhető és fogyasztható szerek jelenléte mindennapos, egyes esetekben azok előállításában is aktívan érintett a lakosság, és ezt korosztálytól függetlenül teszi. (Az alkohollal, gyógyszerekkel, és a dohánytermékekkel kombinált házi készítésű szerek mellett gyakori a körömlakklemosóba áztatott, vagy a patkányméreggel kevert és kiszáritott dohány cigarettaként történő elszívása. Tudomásunk van az öngyújtógáz, és az autó felni-tisztító folyadékba beáztatott cigaretta csikkek használatáról is. Gyakran előfordul, hogy egyes településeken a dohánytermékeket pult alól, kiskorúak számára is, szálanként árulják. A lejárt szavatosságú gyógyszerek árusítása és fogyasztása az idősebb korosztályra jellemző. Ezen olcsó és helyi szinten is elérhető szerek elterjedésének hatására egyes területeken az ehhez képest drágább alkohol fogyasztása akár vissza is esett. A házi készítésű szereket használók átlag életkora egyértelműen csökkent. Erk közsgben már az óvodás korosztály körében is tapasztaltunk szer használatot.

Az illegális szerek előállításához, terjesztéséhez és birtoklásához kapcsolódó büntető jogi felelősség miatt, a munkánkra jellemző bizalmi viszony megteremtésének ellenére is biztos, hogy a látencia még magasabb, mint amit tapasztalunk. Ezen szerek használata és sokszor terjesztése is előfordul, de a területen élők jövedelmi helyzetéből adódóan az olcsóbb, könnyebben beszerezhető drogok jelenlétét tapasztaltuk meg.

A szegregált településeken, településrészekben végzett munkánk tapasztalatai alapján a droghelyzetre vonatkozóan, annak általános jelenléte mellett a következő – a területre vonatkozó ilyen irányú kutatásokkal megegyező - megállapítások vonhatóak le, **a legális, és illegális szerek használatára** vonatkozóan:

- Földrajzi elhelyezkedéstől függetlenül, különböző mértékben, de jelen van a kábítószeres fogyasztása a szegregátumokban élők körében.
- A legális beszerezhetőség miatt, az olcsó, kábító hatású szerek előállítása is jellemző.
- A kiskorúak, - sok esetben már az általános iskolai korosztály is – ismeri a könnyen beszerezhető szerek előállítását, hatásait és beszerezési forrásait is, akkor is, ha ő maga még nem használja annak. A prevenció célú iskolai programok nagyon sok esetben már nem hatékonyak.
- A terjesztők jómódúsága kitűnik, feltűnik a lakosságnak. Könnyű megélhetési formát sugall a kilátástalan helyzetben élők számára.

- A szerek fogyasztásánál szezonális figyelhető meg. Az fiatalabbak körében az iskolai szünetek alatt gyakoribb, a felnőtt lakosság körében a mezőgazdasági munkák idején kevésbé fordul elő annak használata.
- A szegregátumokban működő közösségi helyként szolgáló intézmények megléte, programjai kedvező hatással vannak a kábítószer fogyasztás visszaszorítására, bár az ott dolgozó szakemberek is egyéni módszerekkel kell, hogy reagáljanak a látókörökbe kerülőkre, programjaikra ilyen állapotban érkezőkre.
- Az egyes kábító hatású termékek könnyű elérhetőségének hatására az ehhez képest drágább alkohol tartalmú termékek fogyasztása csökkent, de elsősorban a fiatalok körében. Az idősebbek inkább alkoholt fogyasztanak és azt sokszor gyógyszerre.
- A kábítószerek fogyasztása sok település tekintetében már az általános iskola felső tagozatosai között rendszeressé válik, annak kihatása van az iskolai eredményeken túl az iskolalátogatási kötelezettségek teljesítésére is. A prevenciós célú tevékenységeket ezért egyre fiatalabbakra kellene irányítani.

Az érintettekkel foglalkozó szakemberekre, programokra, tevékenységekre vonatkozó megállapítások:

- Az érintettekkel foglalkozó szakemberek, helyi döntéshozók, az esetek döntő többségében tisztában vannak a jelenség előfordulásával, és ha együttműködőek is, nem érzik azt, hatékonyan közbe tudnának avatkozni, így inkább nem történik semmi.
- A jelenleg a területekre irányuló, támogatott projektek elemei és tevékenységei között vannak prevencióra irányuló is, de ezek sok esetben már nem elégségesek a probléma megoldására.
- További, a területen dolgozók – jelzőrendszeri tagok - közötti szemlélet-központú szakmaközi együttműködésre, hosszú távon a kábítószer fogyasztás okait is orvosló programok kidolgozására lenne szükség, célzottan, helyben. A szegregátumokban élők esetében ugyanis a drogfogyasztás elsődleges oka örömforrásuk megteremtése, céltalanságuk kiküszöbölése.

Az ellátórendszerre vonatkozó megállapítások:

- A prevenciós programok tartalmi elemei nem elégségesek. Rugalmatlanok. Sokkal fiatalabb életkorban, a legálisan beszerezhető szerekre is kiterjedően el kell kezdeni azok bevezetését, akkor, amikor a szerek használata még nem kezdődött meg.
- A legtöbb járásban nagyon nehezen érhető el a kezelésre irányuló szolgáltatás. Kezelésre és rehabilitációs utógondozásra lenne szükség.
- Nem csak az intézményi ellátórendszer, de a szolgáltatások is hiányosak, földrajzilag nehezen megközelíthetőek. A szakember hiány sok esetben már járási szintű.

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat munkájának szemlélet-központúságából fakadóan a kábítószer probléma azonnali esetei mellett, annak hosszú távú megoldására is lépéseket próbál tenni. Ezeket minden esetben az adott település adottságaihoz illeszkedve, az ott élőkre irányulóan, bevonásukkal, a helyi szakmai, döntéshozói és intézményrendszeri keretek együttműködésével készíti elő. Látókörünkbe kerültek olyan esetek, amelyek miatt saját kezdeményezéssel éltünk a szakemberek körében. A Heves megyei Erken Jelenlét programunk keretében kezdeményeztünk szorosabb szakmaközi együttműködést, kimondottan a kábítószer helyzet megoldására. Ennek első lépéseként február végén helyi szintű egyeztetések kezdődnek a szakemberek között. A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Ramocsaházán, egy Nyíregyházán működő civil szervezet bevonásával, - Máltai kezdeményezésre - fogtak össze a szakemberek, hogy hosszú távon hatékony, fenntartható, probléma központú megoldás kidolgozásába és végrehajtásába kezdjenek a kábítószer helyzetre reagálva. Ezen

utóbbi kezdeményezés forrás hiányában megtorpant. A Nógrád megyei Rimócon, a Gyerekesély Bizottság is szükségesnek látja a célzottabb prevenciós programok kiterjesztését. Ehhez együttműködő partner a polgármester is, nem csak a jelzőrendszer tagjai.

Tapasztalataink szerint szükség lenne, kimondottan a kábítószer használat okait és annak következményeit orvosló, helyi szinten, célzottan megvalósítható programok támogatottságának kidolgozására minél előbb. Olyan programot, amely a kezelésen túlmutatva, olyan jövőt vázol fel számukra, amely elől nem kell elmenekülni a kábítószeres világába.

Ramocsaháza, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei, 1 500 lélekszámú település, szegregátummal. A MMSZ által mentorált Közösségi Ház vezetője jelezte, hogy rendszeresen drog vagy kábító hatású anyag fogyasztását tapasztalja a látogatókon. Tapasztalataink szerint a helyi általános iskolában szerhasználat még nincs, viszont a gyerekek egészen fiatal korban ismeretekkel rendelkeznek arra vonatkozóan, a kábítószeresek hogyan állíthatóak elő, és hogyan szerezhetőek be. Így a jelenleg működő Gyerekesély projekt tevékenységeként is nevesített kábítószer-prevenciós vagy egyéb iskolai prevenciós programok, programelemek már nem elégségesek. A MMSZ munkatársainak kezdeményezésére 2018. őszén szerveztek egy műhelyt, a szakemberek közös gondolkodásának beindítására a témában, amelyen a polgármester, az iskola igazgatója és a település családgondozója is részt vett. A közös gondolkodáshoz meghívták a megyeszékhelyen működő Talentum Alapítvány szakembereit is, akik egy hosszú kifutási folyamatú, helyzetjelentésen alapuló intézkedési terv kidolgozását vállalták volna fel, kimondottan a ramocsaházai komplex probléma megoldására. A fórumon részt vevők általi kezdeményezés forrás hiányában – nem találtak olyan forrású pályázatot, ami alkalmas lenne – megakadt. A járásban a szenvedélybetegek kezelése sem megoldott, komoly szakember hiánnyal küzd az ellátórendszer, nincs utógondozási lehetőség. A szociális szakembereket ez ellehetetleníti, hiszen nincs hová irányítani a feltárt és együttműködő eseteket. A jelenlegi eszközrendszerrel nem lehet felvállalni egy ilyen problémát, programot, annak ellenére sem, hogy itt a polgármester együttműködő. Olyan program kidolgozására lenne szükség, amelyben a rendőrség is együttműködő, be tudják vonni őket a rendszeres együttműködésbe, hiszen a büntetőjogi felelősség is felmerül az esetek döntő többségében.

Azon települések adatai, ahol tapasztalataink szerint a legálisan elérhető szerek fogyasztása és előállítása is komoly problémát okoz, 2019. február

Megye	Járás	Település, településrész neve	Korosztály	Egyéb információ	Külön program
Csongrád	Kisteleki járás	Baks	14 éven aluliak is	A DADA program megy, de csak azoknak hasznos akik még nem drogoznak.	Tudomásunk szerint kizárólag a GYEP részeként.
Csongrád	Jánoshalmi járás	Jánoshalma közösség ház környéki szegregátum	14 éven aluliak is	Szezonális a fogyasztás. Részmegoldások vannak, de sem a város, sem az intézmények dolgozói nem tudnak összefogni.	Kiskunhalasról jött át szakember, egy demó busszal előadást és bemutatót tartani.
Heves	Hevesi járás	Erk	14 éven aluliak is		MMSZ kezdeményezésre fórum indul 2019. februárjában a helyi szakemberek között a probléma megoldására.
Nógrád	Szécsényi járás	Rimóc	Fiatalok	Az 1100 fős település 300 fős szegregátuma érintett.	A Gyerekesély Bizottság külön ülésen tárgyalta a témát annak súlyossága miatt. Komolyabb prevencióra van szükség.
Somogy	Kaposvári járás	Kőkút	14 éven aluliak is		Komplex telepprogram is működik amelynek ez is része.
Szabolcs-Szatmár-Bereg	Csengeri járás	Tiszavid	Fiatalok	Az alkoholizmus csökken, az olcsó drogok miatt.	Tudomásunk szerint kizárólag a GYEP részeként.
Szabolcs-Szatmár-Bereg	Baktalórántházai járás	Ramocsháza	14 éven aluliak is		MMSZ kezdeményezésre szakmai együttműködés kezdődött meg 2018. végén, de elakadás van forráshiány miatt.
Szabolcs-Szatmár-Bereg	Baktalórántházai járás	Baktalórántháza	Minden korosztály érintett.	Terjesztés is van. Sikertelenek a razziák.	Tudomásunk szerint kizárólag a GYEP részeként.
Szabolcs-Szatmár-Bereg	Mátészalkai járás	Ópályi	Minden korosztály érintett.	Közösségi Ház működik és Bari Shej is. Ezek önmagukban nem hatékonyak. Fiatalok cigarettás termékeket, az idősebbek alkoholt kevernek gyógyszerrel.	Tudomásunk szerint kizárólag a GYEP részeként.
Szabolcs-Szatmár-Bereg	Mátészalkai járás	Mátészalka	Fiatalok		Tudomásunk szerint kizárólag a GYEP részeként.

Erk, Heves megyei, 1000 fős település, ahol a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Közösségi Házat, befogadó falu programot és nevelőszülő hálózatot működtet, a gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjaival szoros együttműködésben. A faluban kialakult drog helyzetre reagálva 2019. február 27-én szakmaközi megbeszélést tartottak, ahol a családsegítő, az esettanács, a roma nemzetiségi önkormányzati tagjai, a polgármester, az iskolaigazgató, az óvónő, a védőnő, és MMSZ munkatársai is részt vettek. (A rendőrségi körzeti megbízott jelezte, hogy nem tud eljönni.) Az elmúlt évben a legnagyobb gondot a drogok fogyasztása okozta a falu életében. Komplet családok a szerhasználók, már a 13-14 évesek is drogoznak, amelyre konkrét bizonyíték nincs, de a testi tünetekből következtetni lehet rá. A lakosság nem titkolja a szerhasználatot, nem félnek a következményektől. A gyerekek számára ez a természetes életforma.

A rendőrség próbálkozott 0-24 órás járőrzéssel is. Volt közbiztonsági fórum és közmeghallgatás is. Itt javasolták a lakosságnak, hogy az általuk ismert eseteket jelezzék akár névtelenül is a jelzőrendszernek vagy a család- és gyermekjóléti központnak (legális szerhasználók, de arra hivatkozva, hogy a gyermek mérgezéséről van tudomásuk). Nem történt semmi. A rendőrség tehetetlen a használt anyag legalitása miatt. Ha elfogják a terjesztőt azonnal lesz mások. Nagyon rossz üzenet a lakosság körében az is, hogy a terjesztő jobban él, mint a falu más lakosai.

Prevenációs program van (DADA) de semmit nem ér. Közös tapasztalatcsere és gondolkodás után arra jutottak, egy olyan a gyerekekre irányuló személyiségfejlesztő programban látnak még esélyt a gyerekek körében a szerhasználat elterjedésének csökkentésére, amelyre nincs forrásuk.